

<p>DWA TOMY O UMIERANIU</p>

Kamila Kwasik, Jan Jaroszyński, Grzegorz Łęcicki: MEDIA WOBEC ŚMIERCI. t. I, Wydawnictwo „Elipsa”, Warszawa 2012. S. 367.

Aleksandra Gralczyk, Małgorzata Laskowska, Piotr Drzewiecki: MEDIA WOBEC ŚMIERCI. t. II, Wydawnictwo „Elipsa”, Warszawa 2012. S. 328.

„Media wobec śmierci” – tak zatytułowane są dwa tomy prezentujące refleksje badaczy z wielu dziedzin i ośrodków akademickich, którzy w Polsce i za granicą od lat mierzą się z problemem codziennej (sensacyjnej i skomercjalizowanej) obecności śmierci w mediach i popkulturze. Te dwa tomy to interdyscyplinarne przedsięwzięcie przygotowane z rozmachem i zrealizowane z wielką redaktorską precyzją przez zespół pracowników Instytutu Dziennikarstwa UKSW w Warszawie. Udało im się otworzyć przed medioznawcami nowe perspektywy.

Publikacja ta jest bowiem mozaiką myśli i naukowych refleksji polskich, niemieckich i rosyjskich badaczy mediów, kulturoznawców, językoznawców, socjologów, psychologów, teologów, filozofów i dziennikarzy – 52 autorów, z których każdy proponuje inne spojrzenie na śmierć prezentowaną w mediach.

W 27 rozdziałach w pierwszym tomie i 25 rozdziałach w drugim tomie książki mamy szerokie spektrum problemów, od obrazu śmierci w prasie, Internecie, radiu, telewizji, fotografii i reklamie, przez socjologiczne refleksje nad współczesnym marketingiem śmierci i eutanazją w Internecie, po *ars moriendi* w kinie, kulturze, etyce, religii.

Zbiór otwiera świetna analiza ikonografii żałoby narodowej, którą na przykładzie polskiej prasy omawia Magdalena Mateja (t. 1, rozdz. 1), pokazując sposoby wizualizacji rozpacz i wzory kultury wykorzystywane w medialnej *pompa funebris*. Łukasz Kałużny (t. 1, rozdz. 2) pisze o prasowych doniesieniach o śmierci polskich żołnierzy w Iraku.

To bardzo ciekawe ujęcie i wciąż boleśnie aktualny temat.

Z kolei Paulina Olechowska (t. 1, rozdz. 5) rozważa motyw śmierci w reportażach z *Gazety Wyborczej*, a Radosław Aksamit pokazuje obraz śmierci w prasie młodzieżowej i studenckiej (t. 1, rozdz. 6). To tylko wybrane przykłady badań, których wyniki zawarte są w pierwszej części tego interdyscyplinarnego opracowania.

W rozdziale pt. „Jak umierają dziennikarskie sumienia...” Hanna Karp przypomina reakcję opiniotwórczych tytułów na wiadomość o śmierci rosyjskiej reporterki Anny Politkowskiej. Marek Przybylski (t. 1, rozdz. 8) zaś pisze o tym, jak poznańska prasa relacjonowała w 1946 roku stracenie Artura Greisera, namiestnika III Rzeszy w Kraju Warty. Była to ostatnia publiczna egzekucja w Polsce, towarzyszyło jej wiele emocji, które możemy odnaleźć w tym ciekawym historycznym opracowaniu.

Filozof Piotr Skudrzyk (t. 1, rozdz. 10) przedstawia mechanizmy idealizowania zmarłych na przykładzie medialnych relacji po katastrofie samolotu Casa. Temat wypadków lotniczych wraca również w opracowaniu Bartosza Głowackiego (t. 2, rozdz. 12), który rozpatrywał obraz śmierci w mediach z perspektywy etyki dziennikarskiej.

Katastrofa smoleńska i dziennikarskie relacje z dni kwietniowej traumy w 2010 roku były przedmiotem wielu badań, których wyniki znajdziemy w recenzowanej książce. Badania te, prowadzone przez przedstawicieli różnych dziedzin i ośrodków akademickich, pozwalają spojrzeć na problem medialnego dyskursu funeralnego z różnych perspektyw i na pewno wzbogacają naukową refleksję. Spośród opracowań poświęconych katastrofie prezydenckiego samolotu na szczególną uwagę zasługuje socjologiczna analiza pt. „Smoleńsk tragedy in Russian media” Marii Anikiny z Uniwersytetu Łomonosowa w Moskwie (t. 2, rozdz. 19). Z kolei radiowy obraz tragicznej śmierci pasażerów tupolewa i emocji żałobników poznajemy dzięki pracy Agnieszki Gracarek (t. 1, rozdz. 12), która poddała szczegółowej analizie serwisy informacyjne i audy-

cje publicystyczne emitowane w kwietniu 2010 roku w radiu RMF FM.

Do tej pory niewiele było publikacji na temat śmierci w radiu, które (w przeciwieństwie do prasy, telewizji i Internetu) dosłownego obrazu/fotografii śmierci pokazać nie może, ale wymaga od reporterów i uczy sztuki obrazowania słowem. Jak wygląda „umieranie w dźwiękowej przestrzeni reportażu radiowego”, pokazuje Paulina Czarnek (t. 1, rozdz. 15) w analizie wrszazających audycji („Znajdziesz mnie w szepcących traw”, „Jestem niewidzialny”, „Mleczko na łące”), które są dowodem na to, że „o umieraniu da się opowiedzieć w sposób subtelny, wyważony, a jednocześnie poruszający najgłębsze pokłady ludzkich emocji. Ślepotą radia sprawia, iż każdy ze słuchaczy może przekuć prezentowane treści w ich wyobraźniowe ikony” (t. 1, s. 225). W przekazie radiowym „ważne jest każde westchnienie, zawieszenie głosu czy zająknięcie”. To również pokazuje Anna Maćkowiak (t. 1, rozdz. 16) w udanej analizie słuchowiska Polskiego Radia pt. „Nie używaj tego ognia”. Subtelne refleksje w trzeciej części książki zamyka rozdział pt. „Mój sąsiad nie żyje”, w którym Krzysztof Flasiński (t. 1, rozdz. 17) pokazuje, jak media lokalne radzą sobie z relacjonowaniem tragicznych wydarzeń i śmierci „ludzi z sąsiedztwa”.

W czwartej części tomu pierwszego znajdziemy także opracowania dotyczące telewizyjnego obrazu śmierci. Tomira Chmielewska-Ignatowicz (t. 1, rozdz. 19) rozważa wpływ, jaki mają seriale telewizyjne na postrzeganie śmierci, a Anna Gębalska (t. 1, rozdz. 20) omawia obrazy Tanatosa na szklanym ekranie. Godne uwagi są refleksje Grzegorza Kazberuka (t. 1, rozdz. 21) na temat „dokumentalnych (tele)wizji śmierci”.

O tym, jak reklama wykorzystuje Tanatosa, piszą m.in. Barbara Wolek-Kocur („Eros i Tanatos w służbie reklamy”, t. 1, rozdz. 18) i Diana Karwowska („Pokaż Ci, jak się nie umiera. Śmierć w reklamie komercyjnej”, t. 1, rozdz. 23). Paulina Światała (t. 1, rozdz. 22) przedstawia reklamowe gry i zabawy ze śmiercią.

„Socjologia i muzyka” to tytuł ostatniej części tomu pierwszego, w której znajdzie-

my m.in. rozważania Eweliny Kancik (t. 1, rozdz. 24) o eutanazji w Internecie; Marty Jarosz (rozdz. 25) o marketingu śmierci w Internecie po odejściu Michaela Jacksona; oraz analizę motywu śmierci w prasie muzycznej, autorstwa dziennikarza Pawła Gregorczyka (t. 1, rozdz. 26).

Drugi tom książki „Media wobec śmierci” otwierają filozoficzne refleksje o sztuce umierania w postmodernizmie. W drugiej części, poświęconej filmowi, znajdziemy analizy znanych filmów: Andrzeja Seweryna „Kto nigdy nie żył” (rozdział autorstwa Agnieszki Barczyk, t. 2, rozdz. 6) oraz Marcina Koszałki pt. „Istnienie” (autorstwa Michała Przepiórki, t. 2, rozdz. 7).

W części IV zatytułowanej „Islam i wojna” umieszczono opracowania dotyczące m.in.: zamachu w Madrycie w 2004 roku i jego obrazu w hiszpańskich mediach (t. 2, rozdz. 16); problematyki śmierci w relacjach z wojny (t. 2, rozdz. 18) i medialnych obrazów śmierci z rąk ekstremistów islamskich (t. 2, rozdz. 17).

Wielu dziennikarzy i badaczy zainteresuje z pewnością praca Stefana Meetschena (t. 2, rozdz. 22), który omawiał, jak media relacjonują strzelaniny w szkołach (które już doczekały się terminu *school shootings*). Niemiecki kulturoznawca pisze o nich w artykule pt. „Rituals of Moral Panic”.

Ostatni rozdział książki zatytułowany jest „Fotonekropolia – spoglądając śmierci w oczy”. Sylwia Konopacka (t. 2, rozdz. 25) rozważa w nim problematykę mortalną w fotografii prasowej.

W recenzji odnotowałam tylko wybrane rozdziały z bogatego zbioru refleksji, jakie możemy znaleźć w dwutomowej książce „Media wobec śmierci”.

Na blisko siedmiuset stronach ukazuje się wielobarwna mozaika. Każdy jej kamycek jest dopracowaną i integralną całością, a ich zbiór daje pewien obraz współczesnej, wielowymiarowej refleksji na temat polskich mediów.

Interdyscyplinarność badań i różnorodność ujęć zaprezentowanych w książce są wielkim atutem tego zbioru, który można traktować jako kompetentne źródło wiedzy

i inspiracji dla studentów oraz badaczy komunikowania i mediów.

Magdalena Hodalska